

SERRA

757

GENER 2023 · 7 €

D'OR

L'EMPREMTA DE LA NATURA EN

PAUL KLEE

Montse Gispert-Sauch i Viader

Julià de Jòdar. Un escriptor de pedra picada
Zeneida Sardà

Al voltant de la Generació del 25

Francesc Vilanova i Vila-Abadal

La nova normalitat

Maite Salord i Rafa Gomar

Núria Candela, la veu dels poetes
Pep Solà

La dramaturgia de Josep Pere Peyró

Francesc Massip

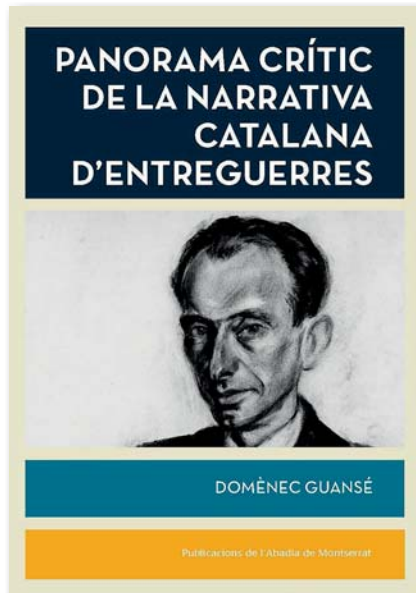
El (noble) ofici de projeccionista

Javier G.G.

Alfabet de narradors dels anys 1920 i 1930

per Pere Guixà

Domènec Guansé

Panorama crític de la narrativa catalana d'entreguerres

Edició a cura d'Antoni Isarch
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2022.

Domènec Guansé (Tarragona, 1894 – Barcelona, 1978), novel·lista, traductor i periodista, és conegut sobretot pel llibre *Abans d'ara. Retrats literaris* (1966), volum en què fa memorialisme de la diàspora. Aquest llibre ha eclipsat la seva feina com a crític literari, una feina àmplia, constant i dilatada en el temps. El llibre que comentem ara s'ocupa d'aquesta tasca crítica des de l'any 1924 al 1936, en capçaleres com la «Revista de Catalunya», «La

Publicitat», «Tarragona», «La Nau» o «La Rambla».

En aquest arc temporal, Guansé va consolidar unes bases teòriques i uns principis d'actuació que com a crític va conservar amb poques variacions al llarg de la vida. Guansé, en aquests textos dels anys 1920 i 1930, era conscient de la literatura com a engranatge cultural i creia en el principi fundacional d'un sistema literari que es volia posar al pas dels corrents europeus.

Després d'una sèrie de col·laboracions a la premsa tarragonina, Guansé s'instal·la el 1922 a Barcelona. Cridat per Antoni Rovira i Virgili, comença a col·laborar a la «Revista de Catalunya», una tribuna determinant en el context de desvinculació del Noucentisme. Atenent a la importància de crear un públic, Guansé s'arreglera a les files de Josep Pla, Joan Puig i Ferrer i Josep M. de Sagarra, així com d'altres escriptors i crítics. Tots creuran en una literatura antiidealista i lligada a la realitat. Guansé actuarà com un crític militant i explicitarà la voluntat d'incidir en el panorama literari, conscient que cal desbrossar el terreny, definir posicions i mostrar afinitats estètiques.

Per la seva formació, Guansé tendeix a llegir les obres com el resultat de cada moment històric, i per això prefereix les aportacions que, al seu parer, copsen el sentit del temps present. Les seves lectures abasten una sèrie de narradors del segle XIX, des de fulletonistes com Eugène Sue

i autors populars com Emilio Salgari fins a plomes de primer ordre com Dostoievski, Tolstoi o Dickens. La tirada més present, en tot cas, és cap als novel·listes francesos Stendhal, Balzac, Zola i Anatole France. Autors més renovadors com André Gide o Marcel Proust també formen part del seu mapa literari.

Els gustos de Guansé sobre la modernitat novel·lística no són gaire iconoclastes, però detecta de seguida, tant a Europa com a les nostres lletres, la introducció del psicologisme, encara que tindrà prevencions quan aquest psicologisme s'aplica en grau extrem, a la manera de Proust, Joyce o Virginia Woolf. Participarà activament en tots els debats del món cultural, com ara la vella disputa entre moral i literatura, a propòsit d'*El senyoret Lluís*, de Carles Soldevila. S'alinearà al costat de les veus més progressistes, als antípodes de les posicions catòliques, amb Manuel de Montoliu al capdavant, de qui discreparà del seu *Breviari crític*, encara que dirà que és «una de les poques visions de conjunt que se'ns ofereixen, d'una manera sistematitzada, del nostre moviment literari». També s'ocuparà d'autors estrangers del present, sobretot francesos.

Aquesta compilació de crítiques i articles d'autors catalans està dividida en tres blocs. Al primer, hi trobem ressenyes de narrativa. La dedicada a Ernest Martínez Ferrando d'*Històries i fantasies* és un text emblemàtic, un reclam en tota regla de

novel·listes «al gust actual» enfront dels simples prosadors, aquells que només fan «filigranes retòriques», en paraules seves. Estén el certificat de defunció del Noucentisme, però fa excepcions amb López-Picó i amb *Les bonhomies* i *Tres estels i un ròssec* de Josep Carner. Pondera mesuradament els llibres dels *artífexs*, tal com els anomena, Josep Lleonart o Alexandre Plana, sobretot pel guany en la llengua literària.

No dubta a posar en qüestió en el nou escenari el llibre *Un film (3.000 metres)*, de Caterina Albert, de la mateixa manera que reivindica autors que ja semblaven amortitzats, com ara Joan Santamaria o Prudenci Bertrana. Miquel Llor, Sebastià Juan Arbó, Francesc Trabal, Pere Coromines i Josep Sol concorren en aquestes pàgines, així com uns joves Salvador Espriu (*Miratge a Citera*), Pere Calders (*Primer arlequí*) o Mercè Rodoreda (*Un dia de la vida d'un home*). Ens fa venir ganes de llegir autors més desconeguts com ara Pere Mialet (*La germana*), Onofre

Parés (*L'illa del gran descobriment*), Millàs-Raurell (*Entre els isards i la boira*), Joan Mínguez (*Dies verges*) i Maria Teresa Vernet (*Eulàlia*).

Puig i Ferrer, juntament amb Carles Soldevila, són els autors més esmentats, sempre positivament. Representen dos models diferents, dues maneres d'assumir el repte de la represa novel·lística; allunyats, en realitat, i amb el pas del temps en progressiva divergència. Però no exactament antagònics, si més no als ulls de Guansé. Tots dos, erigits en una mena de caps d'escola, resolten amb propostes igualment vàlides el destret en què la novel·la catalana es troba al llarg dels anys vint.

A la segona secció del llibre hi trobem una petita selecció de proses no fictionals, com les biografies o llibres de viatges, considerant de manera preferent que Guansé prova de traçar línies de contacte amb la narrativa. Hi trobem, per exemple, *Visions d'Orient*, de Francesc Cambó; *Caceres a l'Àfrica tropical*, de N.M. Rubió; *L'endemà de cada dia*, de J.M.

López Picó, o *Fulls de dietari*, de Carles Soldevila.

El tercer bloc tracta aspectes socio-culturals de caràcter divers. S'hi recullen reflexions sobre el públic lector, sobre el mercat editorial i sobre models estètics. Podríem dir que la recurrent controvèrsia sobre la novel·la de Barcelona arrenca d'aquells dies. Trobem també un article sobre la col·lecció puixant «A Tot Vent», sobre la novel·la rural (Guansé afirma que encara es pot explotar més i millor) i sobre la necessitat d'una novel·la ciutadana (el crític hi creu a dreta llei). Altres articles parlen sobre la redacció de les bases dels premis literaris i sobre el Premi Crexells.

Tenint en compte el panorama descrit, cal preguntar-se per què Guansé no va fer cap compilació de les seves crítiques i articles. En algun dels seus textos, i en una entrevista que li van fer als anys trenta, ho manifestava, però va deixar passar l'oportunitat. És ara, gairebé un segle més tard, quan, a cura d'Antoni Isarch, tenim aquesta ocasió.

UN ESBÓS DEL NATURAL

MEMÒRIES D'ELVIRA ELIAS

Joan Miquel Llodrà

Elvira Elias Cornet (1917 - 2016) és considerada avui una de les il·lustradores de literatura infantil més destacades del país entre les dècades dels cinquanta i setanta del segle XX. Els quasi cent anys viscuts per Elvira queden esbossats en aquest recorregut personal i col·lectiu per una Catalunya d'abans i de després de la guerra, amb tots els efectes morals i materials que aquest conflicte comportà.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

93 245 03 03 · pamsa@pamsa.cat · www.pamsa.cat

